N°. 3442.

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon Droit.

Dit blad verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 5.00; voor de buitensteden franko p. p. *f* 6.00.
Brieven, Gelden, enz. FRANKO te adresseeren aan »het Bureau van DE TIJD".

DINGSDAG 31 AUGUSTUS.

Advertentiën van *Zes* regels en daar beneden worden tegen *f* 1.00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents de regel. — Voor alle advertentiën wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

BERIGT.

Heeren Geabonneerden van »de Tijd" worden herinnerd aan de verpligting om de abonnements-gelden van het loopend kwartaal, vóór 1° September aan de administratie te doen toekomen.

Zij kunnen daartoe gebruik maken van Postwissels op Amsterdam, die aan alle postkantoren worden afgegeven tegen 1 o/o van het bedrag. Deze onkosten mogen van de verschuldigde gelden worden afgehouden.

Ten einde verwarring te voorkomen, worden Heeren Geabonneerden verzocht den postwissel met bijvoeging van een der gedrukte adresstrookjes, waaronder hun »de Tijd" dagelijks wordt toegezonden, in een couvert geadresseerd *»Aan de Administratie van het Dagblad de Tijd"* over te maken.

AMSTERDAM, 30 Augustus.

VEREENIGDE ZITTING DER BEIDE KAMERS

van Zaturdag, den 28 *Aug.* 1858, *ter sluiting van de gewone vergadering der Staten-Generaal.*

De heer Philipse, Voorzitter der Eerste Kamer, bekleedt den Voorzittersstoel.

De Voorzitter laat door den griffier der Tweede Kamer voorlezen: 1°. een besluit des Konings van 19 Aug. ll., waarbij aan den minister van Binnenl. Zaken wordt opgedragen, om zich heden ten twee ure te begeven naar de vergadering der Staten-Generaal, en aldaar uit Zr. Mjs. naam de tegenwoordige zitting der Staten-Generaal te sluiten; en 2°. een nader besluit des Konings, van heden, waarbij door verhindering van den min. van Binnenl. Zaken, de min. van Justicie met die taak wordt belast.

De Voorzitter benoemt daarop eene kommissie van leden der Beide Kamers om den heer min. van Justicie in- en uitgeleide te doen. Die kommissie bestaat uit de heeren van Beeck Vollenhoven, van Wessem, Stolte, Meylinck, Hartevelt, Huydecoper van Maarsseveen, Gevers Deynoot en de Brauw.

Kort daarna wordt de minister van Justicie, die zich op de gewone statelijke wijze naar de vergadering der Staten-Generaal begeven heeft, de zaal binnengeleid.

De heer Boot, minister van Justicie, plaatst zich voor den troon en houdt de volgende rede:

»Mijne Heeren!

»Zijne Majesteit heeft mij met het sluiten Uwer vergadering belast.

»Vele wetten kwamen in den loop dier vergadering, door Uwe medewerking tot stand. Behalve de begrooting van 's Rijks uitgaven en de middelen tot dekking daarvan, werden bepalingen tot delging van staatsschuld, tot bevordering van het aanleggen of voortzetten van werken van algemeen nut, en tot regeling van andere belangen door de wet vastgesteld.

»Bleven sommige, U voorgedragen, wetsontwerpen onafgedaan, de moeite van het onderzoek, daaraan door U besteed, is niet verloren. Menig belangrijk verslag bragt de vruchten van dat onderzoek ter kennis der Regering.

»Het optreden van een nieuw kabinet in het midden Uwer zitting, ten gevolge van het ontslag, aan de meeste hoofden der departementen van algemeen bestuur gegeven, moest in den loop Uwer werkzaamheden vertraging brengen. Niettemin had de Regering gewenscht, dat de wet nog in deze zitting eenige gewigtige aangelegenheden had geregeld. Maar tegen haar zin en streven, schoot de tijd daartoe te kort.

»In naam des Konings, verklaar ik deze vergadering der Staten-Generaal te sluiten."

De minister van Justicie wordt daarna door de kommissie uitgeleide gedaan, en keert naar het paleis des Konings terug.

De formaliteit, waarbij de sluiting van de zitting der Kamers plaats heeft, is ll. Zaturdag door den minister van Justicie volbragt. De redevoering, daarbij uitgesproken, is zeker een van de kortste, die bij dergelijke aangelegenheden ooit is gehoord. De minister heeft er zich bij bepaald, om door eene omspreuk te doen verstaan, dat hij niets te zeggen had; hetgeen zeer wel is. Men moest altijd de opregtheid hebben om de zaken te zeggen, gelijk zij zijn; dan wist een ieder waaraan zich te houden. De Regering heeft daarenboven, bij monde van den minister van Justicie, haar exkuus gemaakt, dat zij niet bereids voor de Kamers verschenen is met verschillende wetsvoordragten tot regeling van gewigtige belangen. De tijd heeft haar daartoe ontbroken, zegt ze, en zij stapt daarmeê over tot de verklaring, dat de Kamers gesloten zijn. Deze manier van handelen is zedig en bescheiden; de vraag is of ze ook fier mag genoemd worden? Wij zullen dat vernemen bij de opening der nieuwe zitting in de volgende maand. Het is intusschen prijsbaar, dat de Regering niets belooft. Als zij nu zorgt dat zij, bij hare spaarzaamheid met beloften, rijkdom van arbeid aan den dag brengt; dan zal niemand er zich over beklagen, dat de sluitingsrede kort en onbeduidend is geweest.

Wij hebben er niet tegen, dat de heer C. Schwartz, predikant *in partibus* en daarenboven martelaar van de dweepzucht, met al den ijver, die in hem is, zijn Evangelie verkondigt »aan alle kreaturen", mits hij in de verkondiging van zijn Evangelie zich niet bedient van behendigheden, die den toets van de gemoedelijkheid niet kunnen doorstaan. De heer Schwartz zegt wel is waar nog te zwak van de ontvangene wonden te zijn, om veel te kunnen schrijven, maar dewijl hij dan toch schrijven kan, is hij ook in staat om te kunnen lezen wat, op zijnen naam, in zijn blad geschreven wordt. En als wij dan in zijn blad stuiten op insinuatiën, die als vergiftigde dolken tot ons worden gerigt; dan hebben wij des te meer reden om er hem persoonlijk voor verantwoordelijk te stellen, dewijl ze eveneens in zijn blad waren te vinden, vóór dat eene fanatieke hand hem op het bed der smarten had geworpen. Vroeger hebben wij weinig waarde gehecht aan de hatelijkheden, die hij ons toezond. Maar nu de heer C. Schwartz op eene ook door ons betreurde wijze heeft ondervonden waartoe dweepzucht leidt, als een hartstogtelijk gemoed daardoor wordt aangegrepen, nu hadden wij verwacht, dat hij, door de ondervinding geleerd, wel niet in ijver verflaauwen, maar in voorzigtigheid zou toenemen, en bepaaldelijk, dat hij zich onthouden zoude van beschuldigingen, die wel listig gevonden, maar in strijd zijn met de waarheid, en geen ander doel kunnen hebben, dan om de Protestantsche hartstogten tegen andersgezinde landgenooten aan te vuren. De heer C. Schwartz is nooit karig geweest met grove beschuldigingen, minder nog op den kansel, dan in zijn blad. En het is al een zeer zonderling Evangelie, dat hij »aan alle kreaturen predikt," als dat Evangelie tot onmisbare vereischte heeft, dat andersgezinden valschelijk worden beschuldigd. Tot dusverre heeft men altijd gemeend, dat de leugen diende tot den opbouw van het rijk van satan. Wat moeten fatsoenlijke lieden denken, als het gebruikt wordt tot den opbouw van het evangelie gepredikt »aan alle kreaturen?" Zeggen wij teveel? Ziehier dan een paar voorbeelden uit den *Heraut*.

In het laatste Sabbath-nommer lezen wij letterlijk het volgende met vergrootte letters:

»TOT DE VOOROORDEELEN VAN ONZEN TIJD behoort volgens *de Tijd* en zijne geestverwanten VRIJHEID VAN GODSDIENST VOOR PROTESTANTEN."

Bij die kleinigheid, dat den Protestanten, van onze zijde, geene vrijheid van godsdienst gegund wordt, blijft het niet. De *Heraut* heeft nog iets anders weten te vinden, dat welligt nog beter tot zijn doel gaat. Hij laat ons de beschuldiging uitbrengen, dat (al) »DE PROTESTANTSCHE ZENDELINGEN" »*fortuinzoekers*" zijn, die het Christendom onteeren. Op welken grond? omdat wij van éénen zendeling gezegd hebben, wat ook Protestantsche bladen hebben erkend, dat hij was een fortuinzoeker. Die zendeling is te zeer bekend, dan dat wij zijn naam behoeven te noemen. Maar er zijn er toch nog altijd, die op dien beruchten fortuinzoeker blijven roem dragen! Intusschen, omdat het van één zendeling gezegd en erkend is, dat hij een *fortuinzoeker* was, kan er nu van *fortuinzoekers* geen spraak meer zijn, zoude men daaronder alle Protestantsche zendelingen verstaan? !!

De opmerking van den *Heraut* is des te dwazer, omdat hij, die zooveel met zendingen opheeft, niet eens schijnt te weten, dat alle zendelingen, ook de Protestantsche, klagen over de fortuinzoekers, die door openbare ergernissen het Christendom bij de Heidenen onteeren.

Het is bekend dat Fransche bladen, wanneer zij het een of ander over ons land of de Hollanders mede deelen, hun ligtgeloovige lezers met den grootsten ernst de bespottelijkste dwaasheden opdisschen. Men is daar reeds zoo aan gewoon, dat men bij de lezing van zulke berigten zijn schouders ophaalt en niet eens de moeite neemt zich te verontwaardigen. Dat de *Pays* onlangs van de Hollandsche nederzetting in de Kaapkolonie sprak als van een geheel onbekend land, eerst gisteren door den vernuftigen korrespondent van het Parijsche blad in een vergeten hoek van Afrika ondekt, heeft onder ons niet anders dan vrolijkheid voortgebragt. Hetzelfde zal ook wel het geval zijn bij de kennismaking met de volgende schildering van ons land, die wij aantreffen in den *Anzeiger* van Munster. Het mag intusschen dubbel vermakelijk heeten dat een blad, uitgegeven in het hart van een armlijke landstreek, die elk jaar een aantal zijner hongerige kinderen naar Holland zendt, om er brood en arbeid te zoeken, datzelfde Holland voorstelt als aan de uiterste ellende ten prooi. Men leze:

»In Holland, dat nu reeds het tweede jaar aan hitte en dorheid lijdt, ziet het er slecht uit. Zoo als bekend is bestaat dit *treurige* land bijna alleen uit *moeras* en *zand*. Het laatste vormt de *onafzienbare heiden* langs de Pruissische en Hannoversche grenzen; het eerste *het zoogenaamde Nederland*, dat vroeger zee was, en thans nog veel dieper ligt dan de Rijn en de Zee. Op de heiden groeit zoo goed als niets — ter naauwernood pijnboomen. En in de *moerassen—polders* — vindt alleen het rundvee een *slecht weiland*. De tweejarige droogte had ook deze weilanden zoo onvruchtbaar gemaakt, dat de boeren hun vee voor spotprijzen moesten verkoopen, omdat zij het den winter niet over kunnen houden. In de steden ziet het er niet beter uit. Deze bestaan alleen van den handel, en daar deze tegenwoordig *geheel heeft opgehouden* (ganz darnieder liegt) is de ellende groot. Alleen in Amsterdam moeten ongeveer 70,000 menschen ondersteund worden, of behooren tot de hulpbehoevende armen. Maar ook bij de rijken vermindert de rijkdom, daar de millioenen, in de *ongebruikt liggende* handelsvlooten gestoken, sedert jaren geen interessen geven, en toch moet de ongemeen dure levenswijze bestreden worden."

De nieuwe kerk van Valkenswaard

(*Bisdom van 's Hertogenbosch*).

Dank zij den even verstandigen als vurigen ijver van den Z.-Eerw. Heere Deken H. F. Aarts, is de gemeente van Valkenswaard in het bezit van eene eenling volbouwde, schoone, gothische kerk. Vele opofferingen zijn er van den kant des waardigen herders, zoowel als van de parochianen en andere zijden gedaan, om het zoo ver te komen tot de hoogte waarop het met deze kerkbouwzaak thans staat. De kerk zal, buiten de voltooijing des torens, *f* 40,000 moeten kosten — eene geringe som, voorwaar! in evenredigheid tot de belangrijkheid van het gebouw, bij welker ontwerp kerkbestuur en bouwmeester blijkbaar van solide beginselen zijn uitgegaan. De Heer F. Weber, wiens naam niet zonder lof in de kunstwereld vermeld wordt, is hier architekt. Zijn regt harmoniesch en, bij zijne oorspronkelijkheid zeer redelijk en prijselijk plan, draagt de kenmerken van meer dan gewone ervarenheid, en

onderscheidt zich allergunstigst van de meeste in Nederland tot uitvoering komende ontwerpen. Het is een kerk van drie beuken (van wel geëvenredigde breedte — 5 bij 7 el); zij heeft zes vakken (*travées*) in de lengte; dan vormt zich regts en links eene zijkapel, terwijl het, met een boog van 180° gesloten, choor bovendien met een vak van 3.60 (de gemeene afstand der choorzuilen) achteruit springt. Om dat choor ligt een trans van de breedte der zijbeuken; maar deze trans en beuken, die met het middenschip onder één dak vallen, loopen niet in elkander over. De beuken, als wij boven aangaven, leiden niet verder dan de zijkapellen; de trans (gesloten met vijf veelhoekszijden en nog een breede travee) is in twee verdiepingen gescheiden. De onderste, tot sakristijen ingerigt, geeft aan de Evangelie-zijde toegang tot het overigens van onderen gesloten presbyterium. Door het open bovendeel der presbyterium-arkaden daarentegen heeft de galerijverdieping van den trans een gezicht in de kerk over de altaren (althans over het hoofdautaar) heen — en daar kan aan de Evangeliezijde een orgel worden geplaatst. Zulke plaatsing van het orgel zouden wij zeer toejuichen. Van buiten teekenen zich de beide transverdiepingen af, gelijk het behoort, en een daktorentje geeft de scheiding aan van schip en presbyterium. De Westgevel, met zijn krachtigen voortoren, levert een welgewapend en sierlijk front op voor het huis Gods.

Men voelt hier, ieder oogenblik, bij het bestudeeren van het plan, dat men, hoewel omtrent enkele punten met den architekt verschillende, te doen heeft met het werk van een kunstenaar, een man van kennis en geweten. Er is veel beweging in dat front, in de verdunning der muren door het boogwerk rationeel en doorgaands sierlijk aangebragt. Eenigzins wordt ook de vorm der kerk in den toren uitgedrukt; daarboven verrijst de achthoek met zijn slanke spits, omgeven van een krachtig konterfortsysteem. De geledingen der zuilen, deur- en vensteréggen zijn eenvoudig goed van evenredigheid. In één woord, de kerkelijke bouwkunst van Nederland wint met de nieuwe kerk van Valkenswaard een waardig monument aan, en wij wenschen hartelijk, dat zoowel de plaatselijke gemeente als de des verwante kollegiën van Staat het hunne mogen doen, om het volbouwen der hoofdkerk van het Dekenaat Valkenswaard (die zelfs, bij gebrek van middelen, nog van haren vloer en van haar welf moet verstoken blijven) mogelijk te maken, en zoo spoedig doenlijk ten uitvoer te helpen brengen.

Zoogals men weet, werd bij de staatsbegrooting voor dit jaar eene som van *f* 60,000 toegestaan, voor het voorloopig en door de Regering noodzakelijk geacht onderzoek voor de aan te leggen spoorwegen. Zoo spoedig het jaargetijde dit toeliet, en wel reeds in Februarij (zegt de *Stoompost*) werd met dit onderzoek een aanvang gemaakt. Met ijver werd daarmede voortgegaan, zoodat thans reeds zijn onderzocht: 1°. een lijn van Harlingen over Franeker en Leeuwarden naar Groningen, Assen, Meppel, Zwolle, Deventer, Arnhem, met zijtakken van Zwolle naar Kampen en van Zutphen naar de Duitsche grenzen; 2°. een lijn van Arnhem naar Nijmegen en verder in de rigting van Kleef en van Mook; 3°. een lijn tot aansluiting van den Hollandschen met den Rijnspoorweg, en verder over IJsselmonde en Dordrecht naar Willemsdorp, waaronder begrepen het, zoo noodig, bouwen van bruggen over de Maas bij Rotterdam en over de Nieuwe Maas bij Dordrecht; 4°. een lijn van den Moerdijk naar Breda.

Men weet, dat onze Gemeenteraad van Amsterdam besloten heeft, met het indienen van een adres aan den Minister van Binnel. Zaken, betreffende de pleizier-treinen voor den werkenden stand, te wachten, tot dat in het volgend jaar die treinen weder zullen aangekondigd worden. De *Stoompost* geeft echter den raad, dit adres maar geheel achterwege te laten, op grond van het volgende, dat ter oore van de redaktie van dit blad is gekomen: Het konsistorie van de Hersteld Evangeliesch Luthersche Gemeente te Amsterdam, had zich ook de pleiziertreinen aangetrokken en zich deswege tot den minister gewend. En wat is nu het antwoord geweest? Wij gelooven, dat het van den volgenden inhoud was: Dat volgens de bepalingen van de koncessie de vertrek-uren en het minimum der dagelijksche treinen voor de publieke dienst noodig, door de regering in overleg met de maatschappij worden bepaald, maar dat het aan deze vrij staat, om ten allen tijde zoo veel treinen te doen loopen als zij geraden oordeelt, mits de openbare veiligheid er niet door worde benadeeld; en dat zij wijders geheel vrij is, om bij de bepaling der vrachten, voor het vervoer van personen en goederen, het vastgestelde tarief naar goedvinden te verlagen.

Volgens de *Indépendance Belge* is eene overeenkomst tusschen ons land en België, betreffende den letterkundigen eigendom, op het punt van gesloten te worden, zoo niet reeds gesloten is.

De verleende vrijstelling van het regt van registratie voor de getuigschriften van goed zedelijk gedrag, bedoeld bij art. 21 der wet op het lager onderwijs, geeft geene vrijstelling van de formaliteit voor zoodanige getuigschriften voorgeschreven. Mitsdien zullen deze door het dagelijksch bestuur, afgegeven en alzoo door den sekretaris mede onderteekend moeten worden en moet de sekretaris de getuigschriften binnen 20 dagen ter registratie aanbieden en ook op het repertoire inschrijven.

Meermalen is de quæstie ter sprake gebragt of een geneesheer ten platten lande, die geneesmiddelen aan zijne lijders levert, en als zoodanig de gemeente-armen bedient, en dus leveringen aan de gemeente doet, onbevoegd zoude zijn zitting in den gemeenteraad te nemen. Thans is deze vraag in dien zin beslist dat, aangezien in de gemeenten ten platten lande de uitoefening van de geneeskundige praktijk, in den regel, met de levering van geneesmiddelen gepaard gaat — de gemeentewet, door de uitoefening van de armenpraktijk met het lidmaatschap van den Raad niet-onvereenigbaar te verklaren, moet geacht worden als een lid van den Raad met de uitoefening der praktijk ook de levering van geneesmiddelen aan de door hen behandelde behoeftige te hebben willen toestaan.

Gisteren middag is een 16-jarige knaap bij het overhalen van een schuit op de Muidergracht, in het water gevallen en levenloos opgehaald.

's GRAVENHAGE, 28 Augustus. Z. M. de Koning heeft zich heden morgen naar het Huis ten Bosch begeven, om na HDs terugkomst van zijne buitenlandsche reis een bezoek bij H. M. de Koningin afteleggen.

— De graaf von Arnim Boyzenburg, minister van Staat van Z. M. den Koning van Pruissen, die in deze rezidentie is aangekomen, heeft in het hôtel Paulez zijn intrek genomen. De graaf von Konigsmarck, buit. gez. gev. min. van den Koning van Pruissen bij het Ned. Hof had den graaf von Arnim van Rotterdam afgehaald.

— Z. M. de koning van Pruissen heeft den heer M. A. Holsboer, burgemeester van Winterswijk, wegens zijne krachtdadige hulp bij den in het vorige jaar gewoed hebbende brand te Vreden, benoemd tot ridder van den Rooden Adelaar 4e klasse.

— De liedertafel Caecilia alhier zal op Vrijdag 10 Sept. in den kon. schouwburg een konkoers houden.

— Aanstaanden Dingsdag zal in de R. K. kerk van de H. Therezia, in het Westeinde alhier, het 25jarig jubelfeest van haren pastoor, den WelEerw. heer G. Elsen, plegtig gevierd worden. Ten 10 ure zal de Hooge mis plaats hebben, waarbij de leden der verschillende R. K. zang-kollegiën, met begeleiding van instrumenten, zullen uitvoeren de *Veni Creator*, de *Mis* en het *Te Deum*, allen gekomponeerd door onzen verdienstelijken stadgenoot, den heer Joh. J. H. Verhulst, en wel onder direktie van den komponist. De Mis n°. III, voor mannenstemmen, wordt bij deze gelegenheid voor het eerst ten gehoore gebragt.

— HH. KK. HH. prins en prinses Hendrik hebben gisteren avond in een bijzonder gehoor ontvangen den Russischen generaal Todleben. De beroemde verdediger van Sebastopol zal eerstdaags uit deze rezidentie vertrekken en na te Soestdijk van H. M. de Koninginmoeder afscheid te hebben genomen, dit land verlaten.

— 30 Aug. Z. K. H. de prins van Oranje, vergezeld van HDs. goeverneur jhr. de Casembroot, is heden morgen met den eersten spoortrein uit deze rezidentie naar Rotterdam vertrokken. Z. K. H. zal heden weder alhier terugkeeren.

— De verschillende kommissiën, die in de jongste dagen nopens de spoorwegaangelegenheden in deze rezidentie hebben vertoefd, waren voornamelijk afgevaardigd uit de provinciën Limburg, Noord-Brabant en Zeeland. Het doel harer reis was hetzij tot ondersteuning, hetzij tot bestrijding der spoorweglijnen Suermondt en Bredius. Ten gevolge van den huisselijken ramp, die den minister van Binnenlandsche Zaken getroffen heeft, werd deze minister belet vele dier kommissiën te ontvangen. Intusschen hebben deze, naar men verneemt, langdurige konferentiën gehouden met andere ministers, alsmede met verschillende hooge ambtenaren, waardoor eene goede oplossing van de quæstie der Zuider-spoorwegen moeijelijk wordt; waarin zij hare belangen met ijver hebben voorgestaan. Thans zijn de meeste dier heeren bereids uit deze stad vertrokken. Het schijnt te blijken, dat men vast beraden is de verschillende aanzoeken vol te houden, waardoor eene goede oplossing van de quæstie der Zuiderspoorwegen moeijelijk wordt. Eerlang wordt echter de beslissing der Regering te gemoet gezien over de laatste voorstellen van de heeren Suermondt c. s. tot verkrijging der koncessie voor de spoorweglijnen van Rotterdam naar Willemsdorp, Moerdijk, Breda, Vlissingen, Roermond, Tilburg, 's Bosch, Meersen, Arnhem en Tilburg tot de Belgische grenzen in de rigting van Turnhout.

ZUTPHEN, 29 Aug. De gemeenteraad alhier heeft gisteren besloten tot ondersteuning van den aanleg der Noord-Ooster-spoorwegen, gedurende 20 jaar jaarlijks bij te dragen eene som van *f* 12.500.

HOORN, 28 Aug. Hoogste graanprijzen. Gerst *f* 5,75 Haver *f* 5,50; Erwten graauwe *f* 19, (vale) *f* 20 — Boter per Ned. ℔ *f* 1,20; Kippen a *f* 1, Kipeijeren a *f* 2,50 per 100 stuks.

DELFT, 21 Aug. De prijzen der kaas zijn heden geweest *f* 15.50 a *f* 22 de 100 Ned. ℔. Ter markt zijn verkocht 52 stapels wegende 11.674 Ned. ℔.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 29 Aug. Lord Palmerston is jl. Woensdag ter audientie bij den Keizer geweest, na alvorens eene lange konferentie met den graaf Walewski te hebben gehouden. Hoewel die bezoeken natuurlijk zijn te verklaren, door den hoogen rang van den lord en den onbetwistbaren invloed, dien hij steeds uitoefent, brengt men ze evenwel in verband met de onlangs gedane reis van lord Clarendon, naar Parijs, diens verblijf te Chantilly bij lord Cowley, en met de door den heer de Persigny in den algemeenen Raad der Loire uitgesprokene rede, ten gevolge waarvan men hier gelooft aan zijn terugkeer tot de zaken, aan een Whig-kabinet en aan de herstelling van den vroeger innigen Fransch-Engelschen bond.

Het bombardement van Djsedda, de zonderlinge brief van lord Malmesbury's sekretaris, waarbij de minister verklaart niets te weten van eene bezetting van het eiland Perim door Britsche troepen; lord Stratfords reis naar Konstantinopel; de verscheidenheid van meening tusschen de leden van het kabinet-Derby; eindelijk de zending, waarmede de *Scindian* is belast, een Engelsch schip, dat Mauritius heeft verlaten, om de Moraas op Madagaskar te gaan tuchtigen, terwijl men een gemeenschappelijke handeling van Frankrijk en Engeland te dien aanzien had verwacht — al die feiten hebben gediend om aan wat hierboven is gezegd, meer gewigt bij te zetten en te doen vermoeden dat er een gewigtige gebeurtenis ophanden is, te midden der dobberingen, waarin de alliantiën verkeeren en der internationale betrekkingen van de verschillende Europeesche mogendheden.

't Is niet te ontkennen dat in die beschouwingen veel overdrevens ligt.

De *Times*, de *Morning Post*, de *Morning Herald*, de *Daily News* en de *Globe* schenken hunne goedkeuring aan de rede gehouden door den voormaligen ambassadeur te Londen over de quæstie van den bond met Engeland.

De *Times* meent, dat de woorden van den heer de Persigny even goed de gevoelens van het goevernement des Keizers uitdrukken als de persoonlijke gevoelens van den redenaar, en het blad beschouwt, wat hij gezegd heeft, vol waarheid — wel te verstaan, wat de buitenlandsche aangelegenheden betreft. De *Times* wenscht dat die waarheden dikwerf mogten herhaald worden en bekragtigd de woorden van den heer Persigny, dat Engeland niet het minste belang kan hebben om Frankrijk aan te vallen. Dit punt schijnt het blad onbetwistbaar bewezen, doch 't is niet voldoende voor de bepaalde bevestiging van den vrede tusschen beide natiën.

Opdat de alliantie tusschen beide landen geen gevaar meer loope zou men evenzeer overtuigd moeten wezen, dat Frankrijk er geen belang bij hebbe Engeland aan te vallen, en de *Times* noopt den heer Persigny die overtuiging bij zijne landgenooten ingang te doen vinden.

— De meeste Parijsche bladen behelzen het berigt dat het bombardement van Djsedda geen aanleiding hoegenaamd heeft gegeven tot het doen van eenige reklames van wege het Fransche goevernement, of het wisselen eener Nota met het Britsche kabinet, zooals in verscheidens vreemde bladen gezegd is.

— Men heeft gesproken dat de reis van HH. MM. naar Biarritz zou uitgesteld zijn. Een gedaan onderzoek heeft de valschheid van dat gerucht bewezen; er worden wel degelijk toebereidselen voor die reis gemaakt. De oorzaak van het gerucht, het huwelijk van den maarschalk Pélissier, dat niet zoo spoedig zal worden gesloten, als men verwachtte, is hierdoor verdwenen; eerst in het midden der maand September zal de hertreden.

— Men beweert, dat de Keizer van China de oorlogsbelasting aan Engeland en Frankrijk in Engelsche en Fransche mantspeciën zal voldoen, daar hij, ten gevolge der handelsbetrekkingen met die landen veel van die munt bezit; immers de Chineezen worden voor hunne uitvoerartikelen met specie betaald, maar daarentegen zijn de financiën van het land sedert jaren in zulk een slechten staat, dat de noodzakelijkste herstellingen aan rivieren en kanalen achterwege zijn gelaten, wijl de daartoe bestemde gelden elders moesten worden aangewend.

— Men vermeent nader dat Frankrijk niet 250,000

maar 150,000 fr. bijdraagt tot de schadeloosstelling van 400,000 fr., die aan den Noord-Amerikaan Morse is toegekend.

ENGELAND.

LONDEN, 28 Aug. In een brief van sir Charles Napier aan den *Times* leest men, dat de versterking van Cherburg aan Engeland den pligt oplegt, om een goed bemande en geoefende vloot in het kanaal te houden, 'tgeen met geringe kosten kan gedaan worden. En van de opmerkingen, onlangs door sir Lindsay gemaakt, sprekende, dat het voor Engeland moeijelijk is om in oogenblikken van nood een toereikend getal manschappen voor een oorlogsvloot bijeen te brengen, en dat het goevernement daarop vooral zijne aandacht moet vestigen, zegt sir Napier: "Het is mij aangenaam dit te vernemen, maar ik moet 't betreuren, dat de des betreffende kommissie niets meer heeft gedaan dan een half doezijn getuigen te hooren en zich vervolgens tot November te verdagen.

— Een eigenaardig proces is te Bristol voorgekomen. 't Is geen buitengewoon feit dat een matroos door een dronken of tyrannieken scheepsgezagvoerder mishandeld of geslagen wordt; maar dat een koopvaardij-kapitein de passagiers willekeurig behandelt is zeldzamer. Kapitein Franklin was op zijne gewone vaart van Kalkutta naar Londen, via de Kaap de Goede Hoop, en alvorens de Kaap te hebben bereikt gedroeg hij zich reeds zeer onheusch jegens zijne passagiers. Aan de Kaap ging een advokaat, Krog genaamd, bij hem aan boord. Wat den kapitein het meest hinderde was, dat de passagiers zich tusschen 8 en 10 ure des avonds met het het whistspel vermaakten, luide praatten en lachten en hem in zijn slaap stoorden. Dit vergramde hem derwijze, dat hij de bedreiging deed ten acht ure het licht te zullen uitdooven. Mr. Krog trad als woordvoerder voor zijne medepassagiers op en verklaarde aan den kapitein, dat hij het regt niet bezat de passagiers naar bed te zenden, noch geenerlei magt op hen had; dat het schip een drijvende herberg en hij de kastelein er van was. De kapitein beschouwde deze woorden als majesteits-schennis, riep al de matrozen op het dek, wapende ieder met een revolver en zeide: "Gij wilt mij het gezag over het schip ontnemen, maar ik heb het regt u wegens oproerige woorden in de boeijen te sluiten." Hij hield woord.

Aan een zevenvoet langen keten werd W. Krog aan den drempel der kajuit geklonken. In dien toestand verkeerde hij zeven dagen en nachten. De thermometer teekende gedurende dien tijd meer dan 100°. Fahr. en men kan zich alzoo de folteringen voorstellen, welke die heer leed. Te Britstol klaagde hij den kapitein aan, die tot een schadevergoeding van 375 £ veroordeeld werd.

— Prof. Faraday, natuurkundige bij het koninklijk natuurkundig genootschap te Londen, heeft een nieuw toestel uitgevonden ter vervanging van de kostbare zuil, die bij den elektrischen telegraaf wordt aangewend. Het nieuwe toestel is niet grooter dan een gewoon zakhorologie en bestaat uit gemagnetizeerde en in omgekeerden zin gepolarizeerde staven, die zoo gemakkelijk werken, dat zij, vergeleken bij de tegenwoordig gebruikt wordende elektrische motroen, datgene zijn wat een chronometer vergeleken bij een gewoon torenuurwerk is. De door de hernieuwing der zuilen veroorzaakte zware kosten vervallen bij dit instrument.

— Geen tijding heeft men uit China van eenige belangrijkheid met de laatste mail ontvangen; alleen wordt er de hoop in herhaald op de aanstaande sluiting van een gewigtig traktaat.

— Uit New-York schrijft men, dat de prezident Buchanan den 14n Aug. te Washington was aangekomen. Dienzelfden dag kwamen de twee vredes-kommissarissen uit Utah. Hun berigt over de met de Mormonen getroffene schikking komt overeen met hetgeen deswege reeds bekend is. Zij verklaarden evenwel dat er, hoewel de wet gehandhaafd was, nog veel te verrigten was om de Mormonen tot volkomene gehoorzaamheid te brengen. Nopens Brigham Young berigtten zij, dat zijn gedrag jegens zijne onderdanen zoo onregtvaardig en tiranniek was geworden, dat men aan de beambten der Unie te Utah nogmaals hunne instruktiën had ingescherpt, om den bewoners van dat gebied alle mogelijke bescherming te leenen.

Uit 't geen men van de veelwijverij der Mormonen verneemt schijnt te blijken, dat de *bijbel der Mormonen*, dat bij die sekte het hoogste gezag heeft, de veelwijverij uitdrukkelijk verbiedt en afkeurt, en dat Brigham-Young, toen hij de veelwijverij bij zijnen Staat invoerde, tegen een der geboden van die bijbel gezondigd heeft.

— Het dagblad *the Cape Argus* meldt de aankomst in Simonsbaai van de *Nagasaki*, een stoomjagt dat de Nederlandsche Regering aan den keizer van Japan ten geschenke zendt.

DUITSCHLAND.

BERLIJN, 29 Aug. Gisteren heeft de Koningin Viktoria Potsdam verlaten, om naar Engeland terug te keeren. De Koning van Pruissen vertrekt van Tegernsee om naar Sans-Souci te gaan, waar hij den 2n verwacht wordt. Zr. Ms. gezondheid schijnt weinig gebeterd te zijn en men verwacht van de geneesheeren een meer bepaalde beslissing, die aan de goevernementsquæstie een einde maken zal, en aan den prins van Pruissen een minder beperkt gezag geven dan hij tot hiertoe bezit.

BELGIE.

ANTWERPEN, 27 Aug. Ll. Dingsdag bezocht iemand den Zoölogischen tuin en reikte den olifant een keisteen toe. Het dier nam den steen, doch zag dadelijk dat men hem bedroog, maar was bedaard. Een half uur later ging de bezoeker, huiswaarts keerende, voorbij den olifant. Deze herkende hem te midden der menigte, nam den keisteen op en wierp hem dien met zulk een kracht in het aangezigt, dat het bloed den heer uit neus en mond sprong.

PRIJS-COURANT DER EFFEKTEN.

		28 AUG. 4½ u.			gebl.
Amsterdam, Thesaurie .	5 pCt.		a		
Nederl. Bank	4 »		»		
Nederl., Werkel. Schuld à	2½ pCt.	64⅞	»	64¹⁵⁄₁₆	
Dito Dito	3 »	77⅜	»		
Dito Dito	4 »	99 [illegible]	»		
Amortis. Syndik. . .	3½ »	[illegible]	»		
Aand. Handel-Maatsch.	4½ »	137½	»		
Oost-Ind. Leening . .	4 »		»		
Aand. Holl. Spoorweg. . .			»		
Leening idem	4½ pCt.		»		
Aand. Rijn-Spoorweg .	4½ »		»		
Maatschappij van Weld.	4 »		»		
België, Cert. Adm. B. bk.	2½ »		»		
Dito bij *Rothschild* . .	2½ »		»		
Frankrijk, Certifikaten .	3 »		»		
Spanje, Obligatiën . .	1½ »	28⅜	»		
Dito	3 »	45	»		
Dito Binnenl.	3 »	39¼	»	39⅜	39⅜
Amortisable Schuld . . .			»		
Bewijzen Coupon			»		
Crediet Instel. bij *Prost* & *C°*. .		95	»	95½	
Portugal, Obligatiën . .	3 pCt.	47⅜	»		
Dito 1856	3 »	46¹⁄₁₆	»	46⅛	
Dito Uitgestelde			»		
Rusl., Obl. bij *Hope en C°*.	5 pCt.	106½	»	106⅝	
Dito bij idem 1828/1829	5 »	104⅝	»		
Cert. bij idem 1831/1833	5 »	92⅛	»		
Dito bij idem 1840 . .	4 »	87⅜	»		
Dito bij *Stieglitz* . .	4 »		»		
Dito Nieuwe . .	4 »		»		
Dito 5de Serie	5 »	98⅝	»		
Dito 1855, 6de Serie .	5 »	102⁷⁄₁₆	»	102½	102⁷⁄₁₆
Dito adm. te Hamburg	5 »		»		
Dito dito te Londen .	5 »		»		
Dito dito dito .	4½ »		»		
Inschrijving in Assignat.	6 »	66⅜	»		
Certifikaten van dito .	6 »	66⅞	»	77	
Spoorweg Aktiën . .	5 »	72½	»		
Polen, Aand. 1835, fl. 500	*f*		»		
Obligatiën	4 pCt.	82⅝	»		
Pruissen, Obligatiën . .	4½ »		»		
andeelen 1854 . . .	3½ »		»		
Oostenrijk, Obl. bij *Goll en C.*	5 »	77½	»		
Dito dito	4 "		»		
Dito Metalliek . .	5 »	76	»	76¹⁄₁₆	
Dito Rente Amsterdam	5 »	87	»	87⅛	87¹⁄₁₆
Dito Nationale 1854 .	5 »	76¹³⁄₁₆	»	76⅞	76¹³⁄₁₆
Dito dito	2½ »	39⅛	»	39³⁄₁₆	
Weener Bank-Aktiën . .	*f*	1098	»		
Dito Aand. fl. 250, 1839 .	»	385	»		
Dito dito » 250, 1854	4 pCt.		»		
Beijeren, Spoorweg Aandeelen			»		
Napels, Cert. bij *Lam. en B.*	5 »		»		
Dito bij *Rothschild* . .	5 »		»		
Denemarken, Oblig. te Lond.	5 »		»		
Dito	3 »		»		
Braziliën, Geldl. 1824 v. £ 100	5 »	100	»		
Dito 1839 van £ 100 . .	5 »		»		
Dito 1843 » £ 100 . .	5 »		»		
Dito 1852	4½ »		»		
Sardinië	5 »	89½	»		
Peru, Geldl. 1854 . . .	4½ »		»		
Dito te Parijs			»		
Ecuador, Oblig. 1855 . .	1 »		»		
Venezuela, dito 6 pCt thans	4¾ »	36¼	»	36⅝	
Dito Uitgestelde . . .	2¼ »	[illegible]	»		
[illegible], Obligatiën		20[illegible]	»		
Dito Uitgestelde . . .			»		
Mexiko dito . . .	3 »		»		
Nrd-Amer., Ph. *Hope en C*, Lr. A	»		»		
Dito dito	» B »		»		
Dito bij *Rothschild* . .	6 pCt		»		
Amerik. Bank-Aktiën			»		
Illinois Spoorweg-Aandeelen			»		
Dito Oblig. Constr. Bons.	7 pCt.	83⅞	»		
Louisiana	5 »		»		
Griekenl., Obl. Geldl. 1825	5 »		»		

Bij trage affaires zijn de meeste fondsen nagenoeg op de vorige hoogte gebleven.

Koers van het Geld: Beleening 3 pCt., Prolongatie 2½ pCt., Diskonto 3½ pCt.

BUITENLANDSCHE BEURZEN.

PARIJS, 28 Aug. Rente kont. 4½ pc. 97.—, op tijd 3 pc. 70.40; Fr.-Oost, Spoorw. 643; Spanje 1½ pc. —; 3 pc. —; Rom. Leening —.

LONDEN, 28 Aug. Cons. 96¾; Braz. 5 pc. —; 3 pc. Mexiko 21⅜; 4½ pc. Peru 91⅞; 3 pc. id. 70¼; 4½ pc. id. doll. bonds 80; Grenada uitgest. 5⅞; id. werkelijke 21; 5 pc. Venezuela 39⅜; 2¼ pc. id. 14¾; 3 pc. Port. 45⅞; 3 pc. Spanje 44⅜; 1½ pc. id. 28¼; Amortiz. 10; Coupons 5¼; 4½ pc. Russen 100½; 5 pc. id. 114; 2½ pc. Holland 65¾; 4 pc. id. 101⅝; Illinois Shares 73; id. 7 pc. Oblig. 81; Sardinië 91⅜.

WEENEN, 28 Aug. Metall. 5 pc. 81½; Nation. 82½; Bank-Aktiën 947; Noord-Bahn akt. 166; Credit Anst. 237; O.-Fr. Spoorw. akt. 256; Saltzb. 100½; Lomb. Venetiaans. 97; Wissel op Londen 3/m. 10.05; Goud 4¾; Zilver 2¼.

BERLIJN, 28 Aug. Stiegl. 5de serie 104⅞; 6de id. 108; Rusland 5 pc. 110; Pruiss. Staats. 4½ pc. 101¼; Wissel op Londen 2/m. 6 th. 21¼, Parijs 79⅞, Hamburg 150¼, Amst. 141⅝, Petersburg 99½, Diskonto 4.

HAMBURG, 28 Aug. Mexikanen 5, Spanje 3 pc. 37¼; 1½ pc. 27⅜, Rusland 5 pc. —, 4½ pc. —, Vereinsbank 97½, Noord-Duits. bank 89¼, Wissel op Londen kort —.—; 3/m. —.—, Amsterd. —.—, Diskonto 1¾.

FRANKFORT, 28 Aug. Metalliek 5 pc. 78¾, Spanje 3 pc. 39⅜; 1½ pc. 28¼, Wissel op Londen 118, Weenen 116¼, Parijs —, Amsterd. —, Diskonto 3.

Wisselkoers.

2/m. Parijs	*f* 55⅞	2/m. Livorno	*f* 39⅜
Zigt »	» 56⁷⁄₁₆	» Napels	» 80½
2/m. Bordeaux	» 55⅝	» Petersburg . .	» 1.72½
½/m. »	» 56⅛	6/w. Weenen	» 34¼
3/m. Madrid	» 237	» Augsburg . . .	» 35¼
» Cadix	» 239	» Frankfort . . .	» 99¾
» Sevilla	» 236	2/m. Hamburg . . .	» 35
» Bilbao	» 236	Zigt »	» [illegible]
» Lissabon	» 40½	2/m. Londen	» 11.75
» Porto	» 40½	Zigt »	» 11.82½
2/m. Genua	» 45¾	Rotterdam	» ⅛

NIEUWSTIJDINGEN, BETREFFENDE INTRESTBETALINGEN, UITLOTINGEN, GELDLEENINGEN, ENZ.

PRIJZEN VAN COUPONS EN LOSBARE OBLIGATIEN.

Metalliek . .	*f* 29,05	à —	Pruissische .	*f* 34⅞	à —
Napelsche . .	—,—	» —	Spaansche . .	2,39	» —
Div. in £ . .	» 11,75	» —	Hamb. Russ. .		» —
Eng. Russen .	» 11,75	» —	Russ. in Z. R. .	34¾	» —
Fransche . .	55⅞	» —	» P. K. . .		» —
Belgische . .	55⅞	» —	Polen, Fl. . .	26⅞	» —

Buitenl. Spanje 55⅝. Nationale Metalliek *f* 29,05.

STADSNIEUWS.

BURGERLIJKE STAND.

AMSTERDAM, 30 Augustus.

BEVALLEN (26 Aug.): M. J. Jansen, geb. de Boer, Z.

OVERLEDEN (24 Aug.): S. Root, geb. de Liefde, 69 j. — H. M. Fischer, wed. J. G. W. ter Plegt, 66 j. — (25 Aug.): G. C. Vroom, 56 j.

SCHEEPSTIJDINGEN.

BINNENGEKOMEN:

TEXEL, 29 Aug. Kramer, Zeeploeg, Batavia.
HELVOET, 28 Aug. Ring, Beaver, New-York.

UITGEZEILD:

TEXEL, 29 Aug. Graaf van Rechteren (st.), Hull.
HELVOET, 29 Aug. Feijenoord (st.), Londen.

RIVIER-VAART.

AMSTERDAM, 30 Augustus, in lading naar:

Mannheim.	G. Ittschert, Delphin.
Dusseldorp.	G. S. Koene, Niederrhein N°. 10.
Maintz.	J. Hammer, Maintz N°. 3.
Keulen.	Th. Wemmers, Cöln N°. 7.
Frankfort.	M. Grunewald, Frankfort N°. 13.
Wezel en Ruhrort.	E. T. Beijer, de Hoop.
Urdingen.	R. van Xanten, Vrouw Agnes.
Ludwigsh., Mannh. en Heilbron.	E. Hilliger, Eendragt.
Duisburg.	K. de Veer, Nooit Gedacht.

AMSTERDAM, 24 Augustus, vertrokken naar:

Maastricht, Luik, Aken en omliggende plaatsen.

P. van IJwaarden, Stad Amsterdam.

Rijnhoogte. ARNHEM, 28 Augustus 1 el. 11 duim.
KEULEN, 29 [illegible]

BOEKBESCHOUWING.

VONDELS WERKEN,

IN VERBAND MET ZIJNE LEVENSGESCHIEDENIS,

uitgegeven door

Mr J. VAN LENNEP (XXXIXe—XLIIe Afl.)

(Vervolg en Slot van N° 3438.)

Vergeving vragende voor dezen uitstap op het gebied der algemeene beginselen, komen wij tot het [illegible] van Vondel en den Aartsbisschop van Mechelen [illegible] opdracht der "Altaergeheimenissen". [illegible] dat Vondel aan Jacob Boonen, als den titelvoerder van het Hoogste Nederlandsche Kerkgestoelte, zijn voortreffelijken zang

"[illegible] van Godts Altaergeheimenissen,
"Van d' Offerspijs der heilige offerdisschen,
"Van Offereere, en eeuwigh offerhant,"

had opgedragen. "Gewaerdigh" zoo vaart Vondel den krachtigen en geleerden Kerkvoogd te gemoet:

"...... gewaerdigh mijn trompetten
Te hooren, is die klanck aenhoorens waert:
Want uwe drift en gloeiende yver paert

Godtvruchtigheid en Godtgeleertheit t' zamen;
Twee perlen, die Aartsbisschoppen betamen.
Zoo zulck een Licht mijn smetten merck' van veer;
Dat streckt my niet tot schande, maer tot eer.
Geen wisser toets dan uw eerwaerdighste oordeel."

Er is geen twijfel aan, al zat Jacob Boonen ten jare 1645 ook verdiept in theologische en politische overwegingen en zorgen — behalven de gewichtige dagelijksche bezigheden aan zijn herdersambt verbonden — of hij zal kennis gemaakt hebben met Vondels dichtwerk en het oordeel van den Keulschen censor volmondig hebben onderschreven in den dank- en eerebrief door hem („Danckoffer", v. 11, 22) aan Vondel toegezonden.

Den vorstenregel getrouw, die, in de bloeitijd der monarchiën meêbracht, dat alle opdracht van kunst- of letterwerk met een tegengeschenk erkend werd (zie Mme Campan, „Corresp. inéd." I, 255), deed de Aartsbisschop zijne dankbetuiging vergezeld gaan van eene schilderij voorstellende een „Gekruiste Christus op Golgotha" — gelijk duidelijk blijkt uit Vondels „Danckoffer". Vondel, die zoo veel kunst gezien had, die een open zin had vooral voor de zoo recht XVIIe-eeuwsche schilderkunst — als blijkt ten eerste uit zijn talrijke gedichten op schilderijen vervaardigd, ten tweede, en vooral, uit de zwierige behandeling zijner dichtveder, die bij wijlen zoo veel penceel is als schrijfpen — waardeerde dit geschenk zeer hoog, en met een vaers, waarin hij Jacob Boonen andermaal een „licht der Nederlanden" noemt, zegt hij den Doorluchtigen gever dank, terwijl hij tevens in de gift een wenk eerbiedigt, om dezen „onverzierden Helikon, den Dootshooftberg" bij voortduur te blijven beklimmen. Zoo als men weet, stelde de dichter evenwel ook op den „verzierden Helikon" nog menig voetstap. Maar, wat geweld er verder van het kunstgeschenk des Aartsbisschops? Brandt verhaalt, dat Vondel het toezond aan zijne zuster Katharina te Hoorn. Dat is zeer mogelijk. Wellicht heeft dit kruisbeeld tot eene hoogtijdsgifte gestrekt bij het aanvaarden van het katholiek geloof door de niet geheel onbekende dochter dezer telg van Vondels geslacht. Brandt heeft eene andere lezing. De zeer serieuze Aartsbisschop Boonen zoû namelijk Vondel knollen voor citroenen verkocht hebben, en Vondel, den gevierden vriend aller nederlandsche schilders van zijn tijd, den enthuziasten vereerder der schilderkunst, den stadgenoot en tot zekere hoogte den geestverwant van Rubens, in dank voor zijn heerlijk dichtstuk eene schilderij gezonden hebben, die voor „een kunstig stuk werks" moest doorgaan, en waar Vondel aanvankelijk „door onkunde" zeer mede „vermaakt" was, maar die den „kunstkenners" al spoedig bleek niets anders te zijn dan „een slechte kopy", zoo dat, zegt Brandt, hij 't uit dezen hoofde aan zijne zuster „vereerde" (?), „niet willende die haatelyke gedachtenis der armelyke vergeldinge langer onder zyn oogen zien". Dat de goede Brandt, van wien 't niet blijkt dat hij ooit het minste begrip van schilderkunst of het minste oog op schilderijen gehad heeft, zich zoo iets kan voorstellen — is ons niet onverklaarbaar: maar dat de Heer Van Lennep dit sprookjen voor waarheid aan kan nemen en navertelt, verwondert ons ten hoogste. Wij willen gelooven, dat het schilderstuk niet aan het penceel van Van Dijck of Rubens gedankt moest worden; wij willen ook gelooven, dat het van een leerling dezer meesters misschien naar een hunner talrijke behandelingen van de stoffe gevolgd is: maar dat Boonen aan Vondel een „slechte kopy" van eenig schilderstuk vereerd, Vondel, overgelukkig, dit verwelkomd zoû hebben, en het naderhand zoo armzalig gevonden zoû hebben, dat hij 't niet meer onder de oogen kon dulden — dit dunkt ons zeer onwaarschijnlijk.

Desgelijks wat de Heer Van Lennep later weet te verhalen van eene vergelijking, die Boonen tusschen Vondel en Cats zoû gemaakt hebben. Toen de dichter namelijk, door den Aartsbisschop *gevormd* was en aan hem werd voorgesteld, zou deze, doelend op zijn poëzie, gezegd hebben: „'t Gaet al wel, sinjeur Vondel; maor ge zait nog op verre nao geenen Cats!" „De goede grijzaart meende zeker," zegt de Hr V. L. „dat onze dichter dit gezegde nog als een kompliment moest opnemen." Maar Jacob Boonen was in 't geheel geen *goede grijzaart*. Hij was een zeer wakker, ondernemend, ijverig, eergierig, scherpzinnig, geleerd en onafhankelijk man. Opgeleid voor de balie, was hij eenmaal de roem der juridische fakulteit van Leuven, waar hij zich vestigde en op zijn dertigste jaar niet alleen advokaat en Schepen was, maar ook hoofdintendant van het Huis van Arenberg. In het volgende jaar (1604) openbaarde zich zijn wensch om in den priesterstand te treden. Onze beroemde rechtsgeleerde werd aanstonds in het kollegie verkoren der gegradueerde adelijke kannunniken der Mechelsche Metropool: maar hij aanvaardde dit ambt niet, alvorens, in 1607, tot Priester gewijd te zijn. In dat zelfde jaar werd hij synodaal richter in den geestelijken raad van Mechelen, in het volgend jaar officiaal van het geestelijk gerechtshof. De Aartsbisschop Van Hove, die zijne bekwaamheden zeer hoog schatte, plach met een woordspelling te zeggen, dat hij „goede Boonen in zijnen hof had gekweekt". Albertus en Isabella benoemden hem, 24 Sept. 1611, tot geestelijk raadsheer van den Soevereinen Raad van Belgiën; hetgeen hij hun kwalijk betaalde, door later, toen zij hem, van Bisschop van Gent, tot het Aartsbisdom van Mechelen hadden bevorderd, eene hoofdrol te spelen in een soort van samenzwering, welke van 1628 tot 1633 bearbeid werd. Er was goeds in de bedoelingen van den Aartsbisschop ook toen hij aan 't hoofd van het gezantschap stond dat Rubens in den Haag ging aflossen — maar zijne groote nationaliteitsdrift ging over tot ondankbaarheid ten opzichte zijner weldoenster en Vorstin, Isabella Clara Eugenia, die hij van hare trouwste dienaren hielp berooven, en tot ongehoorzaamheid aan het wettig gezach des Pausen. Niettemin heeft Jacob Boonen veel gedaan om de tucht onder de belgische geestelijkheid te herstellen en het onderwijs der jeugd te verbeteren. Hij liet eene kostbare boekverzameling na, die hij aan de metropolitaan bibliotheek vermaakte. Hulde doende aan de letterkundige verdiensten van vele jansenistische schrijvers — zijn wij zeer sterk anti-Jansenist, bovendien vereeren wij ten innigste dé vrome en geletterde heldin, die met Albertus over Zuid-Nederland heeft geregeerd — wij hebben dus geenerlei reden om den sterken (schoon later bekeerden) Jansenist Boonen, die de bescherming der waardige Vorstin met ondank vergold, en een groot schandaal aan het volk gegeven heeft, in onze bescherming te nemen; maar we mogen toch niet toelaten dat er, door Brandt en Van Lennep, een alledaagsche bedrieger of onnoozele vlaamsche estaminetschreeuwer van gemaakt wordt. Dat Boonen-Vondel de populariteit van Cats heeft toegewenscht, is mogelijk; dat een zoo beschaafd en geleerd man den dichter der „Altaergeheimenissen" bij den dichter van het „Houwelijck" zoû achtergesteld hebben, komt ons geheel onwaarschijnlijk voor.

Wij hebben elders een bizonder motief ontwikkeld, waarom Vondel het geschenk van zijn voormaligen vriend en beschermer (zijn lotgenoot — ook de ouders van Boonen hadden om de geloofsvervolging de vlucht naar Keulen genomen) niet langer onder de oogen zoû geduld hebben. Die afkeer zoû ingetreden zijn toen Boonen zich openlijk tegen den Paus had verzet; hetgeen hem in 1653 een banvonnis op den hals haalde. Daar Vondel het jansenismus in Boonen zal hebben gewraakt, ging hiermeê goed samen het gedicht dat de Heer V. L. nu juist laat volgen: „De Vierbaeck van Ignatius Lojole".

Weinig later volgen de gedichten op Hugo de Groot, dien we bl. 630—632 grafwaards geleiden. Daarna volgt te-recht de opening van „Grotius' Testament". In dit weinig bekende stuk blinkt de prozastijl van Vondel op het schitterendst uit: in zonderheid de „Allen Goedtwilligen en Verstroyden" opgedragen voorreden is vol geest en kracht.

Op bl. 712 ziet de Hr V. L. in „vuylens" een drukfout en stelt voor te lezen „met vuylen" of „met vuyl". Te-onrechte: *vuylens* is de boekvorm van de platte uitdrukking *vulles*. Geen Amsterdammer trouwens zoû nog heden *vuilnis* durven zeggen.

Bl. 757. Drukfout: Lees: „Schuermans", of, gelijk de familie zich schreef „van Schurman".

Wij zijn nu de Vier verschenen Deelen van Vondel ten einde. Eer wij onze pen nederleiden, werd ons het slot der Nalezingen met wat illustratie en een verbeterblaadtjen thuis gebracht. Over alles, zoowel van het dicht- als verhaal- en verklaarwerk, in bizonderheden te komen, was onmogelijk. We hebben ons bij eenige weinige aan- en opmerkingen van verschillenden aard moeten bepalen. We hebben de „Kritische Overzichten", door den Hr V. Lennep telkens van Vondels hoofdwerken gegeven, niet gerecenseerd. Inderdaad hadden we over 't algemeen de juistheid der schetsen en waardeeringen des geleerden uitgevers slechts bij te stemmen, en waar verschil van meening geweest zoû zijn, was doorgaands de „kritiek" kort en vluchtig genoeg, om eene zwaarmoedige weêrlegging ongepast, althands onnoodig te maken. Bij de beoordeeling der treurspelen is de Hr V. Lennep in geene diepzinnige theoretische beschouwingen getreden, maar vergenoegt zich de voornaamste hoedanigheden en schoonste plaatsen, dikwijls met fijnheid, te doen uitkomen. Dat nu de genen, die Vondel alleen epiesch, geen dramatiesch talent toeschrijven, de voorstelling door den Hr V. Lennep van Vondels tooneelkunst gegeven, weêrleggen!

Wij zullen eindigen. Wij vragen den Hr V. Lennep verschooning voor de gemaakte aanmerkingen. Hij zie in de nietigheid van sommigen een bewijs der onvoorwaardelijke hulde, die wij aan de hoofdzaak brengen.

Zoû wel in eenig land zijn eerste dichter op zoo redelijke, zoo waardige, zoo schoone wijze zijn afgeschilderd, voor een talrijke schare van beschaafde lezers, als met Vondel 't geval mag zijn?

Inderdaad, heeft de natie zich van een groot verzuim te beschuldigen, dat zij, mindere talenten met het wierookvat als naloopende, tot heden in gebreke bleef Vondels grootheid door een waardig gedenkteeken te vereeren: de Heeren Van Lennep en Binger genieten de zoete voldoening, dat zij voor Vondel méer hebben gedaan dan tot dus- verre iemant in het vaderland, ook voor eenig ander groot genie, ondernam; en dat als er te kiezen viel tusschen het oprichten van een standbeeld voor den onsterfelijken dichter en het op hunne wijze ontrollen van zijne levensgeschiedenis en van heel zijn betooverend dichtwerk, men niet zoû aarzelen het standbeeld, bij dit voortreflijk en vruchtbaar offer aan Vondels nagedachtenis gebracht, achter te stellen.

Wie dan ook de reusachtige persoonlijkheid van onzen edelen XVIIe-Eeuwer en heel zijn tijdvak, waarin hij zoo krachtig meê leefde, wil leeren kennen, schrijve alsnog bij de Heeren Binger op de grootsche onderneming in. Meer dan ooit zijn er waarborgen voor de voltooying verstrekt; meer dan ooit hebben schrijver en uitgevers aanspraak niet slechts op het vertrouwen en de ondersteuning, maar ook op de dankbaarheid der natie en eindelijk op de bekrooning van hun werk door die stoffelijke voordeelen, zonder welke op den duur eene uitgave als deze niet kan worden voortgezet.

Jos. A. A. Th.

Amsterdam, volschreven op St Greg. v. Utr., 1858.

Advertentiën.

(581) Getrouwd: A. LIPS,
van *Breda*,
met
A. M. C. KERSTENS.
Nijmegen, den 26 Augustus 1858.

(541) Voorspoedig bevallen van eene *DOCHTER*,
L. G. VAN BEEK, Echtgenoote van
Amersfoort, J. B. H. VERMOLEN,
29 Augustus 1858. Apotheker.

(532) Heden overleed alhier na eene langdurig en smartelijk lijden, voorzien van de H. H. Sacramenten der stervenden, mijne geliefde Echtgenoote ELISABETH CORNELIA VAN ROOSMALEN, mij nalatende vier kinderen, te jong om hun verlies te beseffen.
Wychen, G. SCHOUTEN,
25 Augustus 1858. *Med. Docter.*

(540) Heden overleed, na eene langdurige ongesteldheid, voorzien van de H. H, Sacramenten onzer Moeder de H. Kerk, mijn waarde Echtgenoot de Heer HENDRICUS VAN VELSEN, Nicolaas Zoon, in den ouderdom van 41 jaren.
Overveen, M. H. VOSSEN,
25 Augustus 1858. Wed. H. van Velsen, N. Z.

(539) Heden overleed aan de gevolgen van een noodlottig ongeval onze getrouwe Dienaresse MARIA BAKKER, na alvorens voorzien te zijn geweest met de Genademiddelen onzer Moeder de H. Kerk. Deze uit dankbaarheid voor de 60 jaren lang getrouwe diensten.
Laaren, Namens de Familie,
26 Augustus 1858. W. C. VELTHUYSEN.

(533) Een Jong Geëxamineerd **Apotheker**, R. K., de beste getuigschriften kunnende produceeren, zag zich gaarne op aannemelijke voorwaarden geplaatst als **Provisor** bij eene Weduwe, of als **Bediende** bij een Doctor of Apotheker, liefst ten Platten Lande. Men adressere zich met *franco* brieven, onder Lett. B. bij den Boekhandelaar P. N. Verhoeven te *'s Bosch.*

(53S) Le Directeur du **Pensionnat de jeunes gens C. R.** à *Boxmeer*, province du Brabant-Sept., désire engager vers la mi-Septembre prochaine **UN SECONDANT**, muni de certificats de bonne conduite et à même d'enseigner le Français et l'Anglais, outre les Branches d'Instruction ordinaires.

Bij G. B. VAN GOOR, te Gouda, ziet het licht:

W. A. RUST,

SCHETS DER TECHNOLOGIE,

of Wetenschappelijke Beschrijving, Opheldering en Onderzoek van alle Technische Verrigtingen, die den grondslag der gezamentlijke Industrie uitmaken.
Ten gebruike bij Technologische Lessen en tot zelf-onderrigt.

TWEEDE DRUK. . . . *f* 3:60.

Dit Leerboek van den bekenden Berlijnschen Technoloog, waarvan eene eerste aanzienlijke oplage, binnen weinig tijds, was uitverkocht, onderscheidt zich door vorm en inhoud, zoowel als door beknoptheid en volledigheid gunstig van alle bestaanden. Bij elk Technisch bedrijf is de natuurlijke gesteldheid der bewerkt wordende stof, de wijze waarop zij gewonnen en gebruikt wordt, duidelijk opgegeven, terwijl men door de eenvoudige, schoone groepering der verschillende technische verrigtingen een gemakkelijk overzigt van het geheel verkrijgt. Een uitvoerig WOORD- en ZAAKREGISTER aan het einde des Werks brengt den gebruiker gewis veel gemak en voordeel aan. (498)

Amsterdam, bij C. L. van Langenhuysen, Drukker en Uitgever.